

Rychlicki Jan Kanty (1808-1898), powstaniec 1830/1 r., emigrant w USA. Ur. 22 X w Wąchocku (pow. iłżecki), pochodził z rodziny średnioziemiańskiej (mylnie nazywanej w USA hrabiowską), był synem Floriana i Józefiny z Brzyńkowskich.

Do szkoły średniej uczęszczał R. w Radomiu, następnie 23 XI 1827 zapisał się na Wydz. Nauk i Sztuk Pięknych Uniw. Warsz. Cieszył się poparciem prof. Jana Wincentego Bandtkiego, którego synów uczył prywatnie. Studia R-ego przerwał wybuch powstania listopadowego. Uczestniczył w kampanii polsko-rosyjskiej i w szeregach wojska przeszedł granicę austriacką. Ukrywał się potem w Galicji do czasu wyprawy Józefa Zaliwskiego w r. 1833, kiedy zatrzymany w związku z aresztowaniami spiskowców został internowany w Szpilbergu w Brnie i w r. 1834 deportowany do USA. Już w czasie podróży na statku <<Hebe>> był współzałożycielem Komitetu Polskiego (1 IV 1834), który miał ułatwić osiedlenie się emigrantów w Ameryce i podpisał wówczas petycję do Kongresu (9 IV 1834) w tej sprawie. Po wylądowaniu w Nowym Jorku utrzymywał się z lekcji języka łacińskiego i greckiego, następnie współdziałał w założeniu Narodowego Komitetu Polskiego (Polish National Committee) i był jednym z jego najczynniejszych działaczy. Współ z Karolem Kraitsirem zdecydowanie propagował pozostanie w USA bez względu na zmiany polityczne.

W r. 1834 został R. wybrany na agenta dla lokalizacji terenów osadniczych. Przydzielenie emigrantom działek w stanie Illinois i Michigan nastąpiło częściowo za sprawą R-ego, który cieszył się dużym poparciem Alberta Gallatina, przewodniczącego Amerykańskiego Komitetu Pomocy Polakom. Warunki osadnictwa były tu jednak bardzo uciążliwe. Szukając odpowiednich terenów w stanie Kentucky, we wrześniu 1835 przybył R. do St. Louis. Pracował najpierw w fabryce mydła i zajmował się handlem. Wyróżniając się przedsiębiorczością i energią otrzymał od miejscowego zarządcy ziemi (Land Surveyer General Office) stanowisko inżyniera dla nadzoru nad terenami rolnymi i pracował do r. 1863.

R. zakupił 12-akrową posiadłość w mieście i w związku z wybuchem wojny secesyjnej wycofał się z urzędu i zajął się uprawą warzyw i owoców. Prawdopodobnie był członkiem Tow. Demokratycznego Polskiego (TDP) w USA. W późniejszym okresie życia zgromadził w swym domu znaczny księgozbiór i materiały rękopiśmienne dotyczące emigracji polskiej w Ameryce (głównie korespondencje); dom ten spłonął w r. 1916. R. dał się poznać także jako zdolny i zamiłowany rysownik. Zmarł 20 XI 1898 w St. Louis.

Ożeniony (w r. 1846) z Mary E. Mann, miał R. liczne potomstwo: 5 córek: Marię, Emilię, Julię, Józefinę (zmarłą w dzieciństwie) i Eugenię, żonę profesora muzyki Thomasa, oraz 4 synów: Kazimierza, Władysława i Alberta, działacza politycznego w r. 1863, i zmarłego w dzieciństwie Jana.

Hyde W., Conard H., Encyclopedia of the History of St. Louis, 1899 vol. 4 s. 1946-7 (fot.); Tyrowicz, Tow. Demokr. Pol. (bibliogr.); Gerber, Studenci Uniw. Warsz.; - Byng K., Karoly Kraitsir [b. m. r.], s. III-IV; Conard H. L., History of St. Louis, St. Louis 1947; Gadon L., Wielka Emigracja w pierwszych latach po powstaniu listopadowym, Paryż [b. r.]; Lerski J. J., Polish chapter in Jacksonian America, Madison 1973; Stasik F., Działalność K. Kraitsira w powstaniu listopadowym i na emigracji, "Przegl. Hist." 1069 z. 1; tenże, Polska emigracja polityczna w Stanach Zjednoczonych Ameryki 1831-1864, W. 1973; Zieliński S., Poczynania kolonizacyjne powstańców 1830/1 w Stanach Zjednoczonych, "Morze" 1933 nr 5; - Pyzik A., Polish American Letter (list R-ego do Napoleona F. Żaby w sprawie osadnictwa), "Polish American Studies" 1946 nr 3/4 s. 108-9; - "Roczn. Emigracji Pol." 1836 s. 148; "Zgoda" (Chicago) 1899 nr z 12 I; - B. Czart.: rkp. 5500, 5313; - Kopie listów Violette Rychlickiej do Stanleya Cuby oraz informacje te goż z r. 1981 (w posiadaniu autora).

Marian Tyrowicz